

Beleidsplan begaafdheid

Basisschool De Schalm

2026-2029

Inhoudsopgave

Inleiding

Visie en missie basisschool De Schalm

Mission statement De Schalm

Mensvisie

Schoolconcept

Onderwijs aan het jonge kind

Onderwijs aan het oudere kind

Advies uitstroom

Visie op begaafde leerlingen; zorg naar boven

Theorie begaafdheid

Verschillende theorieën en modellen

Leer- en persoonlijkheidskenmerken

Ontwikkelingsvoorsprong

Doel

Doelgroep

Signalering

Onderpresteren

Kerdoelen: aanpassingen in onderwijsaanbod

In de klas, compacting

In de klas, verrijking

Buiten de klas: kompasgroep

Onderbouw

Bovenbouw

Vervroegde doorstroming

Bijsturen

Eigenaarschap

Communicatie

Literatuurlijst

Bijlagen:

Bijlage: verrijkingsmaterialen

Bijlage: schema opbouw compacting en verrijken

Inleiding:

Alle kinderen verdienen een zo passend mogelijke plek in het onderwijs. Onderwijs dat leerlingen uitdaagt, dat uitgaat van hun mogelijkheden.¹

Dit plan geeft weer hoe we het onderwijs en de begeleiding aan begaafde leerlingen vormgeven. We verwijzen naar onze visie, wat we verstaan onder de diverse niveaus van begaafdheid en welke criteria we hanteren. Onze verschillende organisatievormen en welke middelen en werkwijzen hierbij passend zijn, komen aan bod. Tenslotte leggen we vast wie welke verantwoordelijkheid draagt voor beleid en uitvoering. Op onze school hebben we twee specialisten. Een van de specialisten is Intern Begeleider. De andere specialist is verantwoordelijk voor de aansturing van de kompasgroepen 2 t/m 8. De ontwikkelgroep begaafdheid bestaat uit minimaal 5 leden, t.w. een directielid, een intern begeleider, een specialist begaafdheid, een groepsleerkracht onderbouw en een groepsleerkracht bovenbouw. De ontwikkelgroep zal zorg dragen voor borging en bijsturen van het beleid alsmede voor de communicatie in- en extern.

Dit beleidsplan is bedoeld voor het team van Basisschool De Schalm, ouders, kinderen en geïnteresseerden.

¹ Informatiepunt Passend Onderwijs. Geraadpleegd op 18-01-2017. www.passendonderwijs.nl

Visie en missie Basisschool De Schalm

Mission statement De Schalm

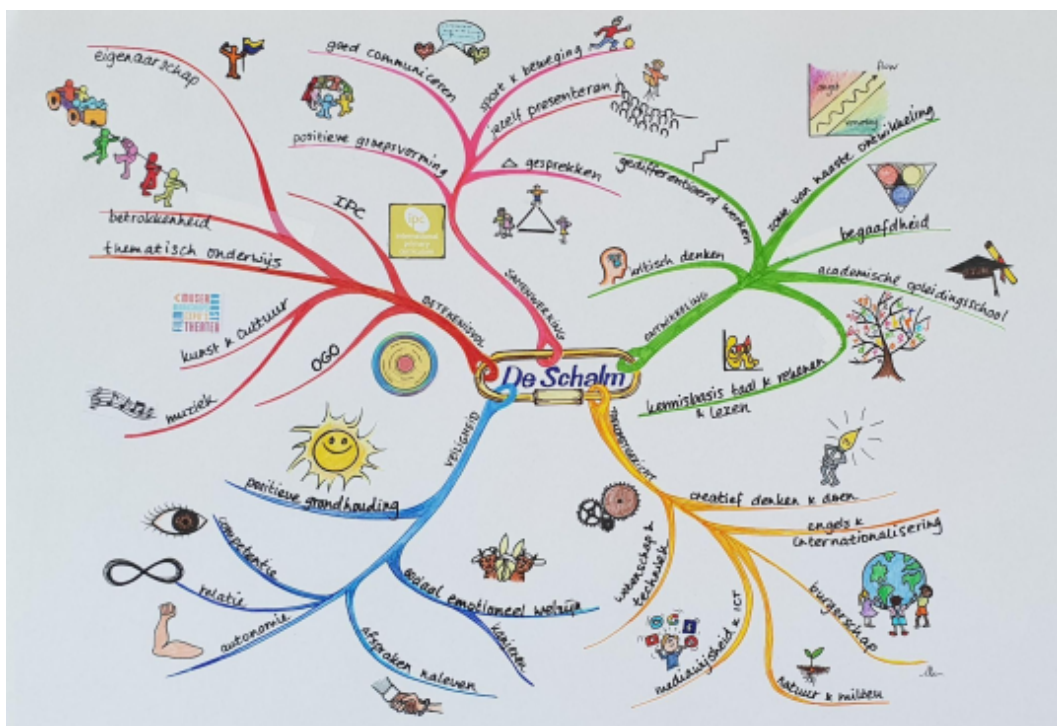
De Schalm is een bedrijvige en effectieve katholieke basisschool, blijvend in ontwikkeling. We werken opbrengstgericht, hiermee bedoelen we dat er op een doelgerichte en systematische wijze wordt gewerkt aan het optimaliseren van leerlingontwikkeling. De Schalm creëert een veilige leeromgeving en gaat uit van de mogelijkheden en talenten van de leerling en past de kennisoverdracht daarop aan, waardoor kinderen met plezier leren te leren. Hierbij wordt de ontwikkeling van het kind als richtlijn gebruikt. Op onze school kijken we sterk naar het welbevinden en betrokkenheid van kinderen. We bieden dramalessen aan voor alle kinderen als ondersteuning voor hun brede ontwikkeling. Deze lessen worden verzorgd door een vakdocent. Ook de oriëntatie op de wereld buiten ons heeft veel aandacht en komt tot uiting in actieve werkgroepen voor cultuur (historisch erfgoed), natuur en milieueducatie, techniek en wetenschap, gezondheid en preventie, sport en vieringen.

Mensvisie

Wij hechten waarde aan de overdracht van waarden en normen, die garant staan voor een duurzame en leefbare samenleving.

In de omgang tussen onderwijsgevers en leerlingen onderling proberen wij:

- kinderen een gevoel van veiligheid te geven door het scheppen van een plezierige sfeer, die ook doorwerkt in de aankleding van het gebouw en de lokalen;
- een goede opvang te geven aan nieuwe leerlingen;
- kinderen het gevoel te geven dat zij ook met persoonlijke problemen op school terecht kunnen;
- respect voor en vertrouwen te hebben in kinderen en hoge verwachtingen te hebben van hun mogelijkheden, dit gaan we doen door de invoer van de ‘Kanjerttraining groep 1-8’;
- ons te verplaatsen in de gevoels- en denkwereld van kinderen;
- gelijkwaardigheid tussen onderwijsgevend en leerlingen en tussen leerlingen onderling te benadrukken;
- samenwerking te stimuleren en minder de nadruk te leggen op competitie.

Schoolconcept**Onderwijs aan het jonge kind**

Bij het onderwijs aan jonge kinderen in de onderbouw wordt gewerkt volgens de zgn.

Basisontwikkeling, een werkwijze die uitgaat van ontwikkelingsgerichte principes.

Een van de belangrijkste uitgangspunten van Basisontwikkeling is, dat spelontwikkeling (ontwikkelen door spelen) leidt tot het verwerven en uitbreiden van kennis en vaardigheden die kinderen nodig hebben om later met succes deel te nemen aan het formele onderwijs. We beschouwen de spelactiviteit als het belangrijkste instrument in het ontwikkelingsproces van jonge kinderen. Wij zien spel niet als louter spontane activiteit van de kinderen zelf, maar ook als een door de leerkracht begeleide activiteit om de ontwikkeling te bevorderen.

Met Basisontwikkeling wordt getracht de volgende doelen te realiseren:

1. het bevorderen van het zelfvertrouwen, het welbevinden en de nieuwsgierigheid;
2. het verkrijgen van een brede ontwikkeling op sociaal en cognitief gebied door bijv. te leren samenwerken, communiceren, initiatieven nemen, redeneren, probleem oplossen, uiten en vormgeven, reflecteren op eigen gedrag;
3. het verwerven van specifieke kennis en vaardigheden zoals bijvoorbeeld om kunnen gaan met symbolen, letters, cijfers en pictogrammen, het leren van woorden en begrippen, waarnemen, ordenen, het omgaan met hoeveelheden (wegen en meten), het ontwikkelen van motorische vaardigheden, het hanteren van gereedschappen en het toepassen van technieken.

Door dagelijkse observaties van dergelijke activiteiten wordt een beeld gevormd van de vorderingen die de kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden maken. Regelmatig worden gegevens genoteerd in het 'kinderdagboek' dat voor elk kind wordt bijgehouden, zodat een indruk wordt verkregen van het ontwikkelingsverloop dat zo nodig kan worden bijgestuurd.

De werkwijze volgens Basisontwikkeling wordt niet standaard op elke basisschool gehanteerd; de directie en het team van de Schalm hebben bewust voor deze werkwijze gekozen. Leerkrachten die worden ingezet in de onderbouw volgen een cursus Basisontwikkeling om vertrouwd te raken met de werkwijze, die kenmerkend is voor onze school.

Onderwijs aan het oudere kind

Het onderwijs aan de oudere kinderen richt zich niet alleen op het verwerven van kennis en vaardigheden op de verschillende vakgebieden, maar ook op hun ontwikkeling op sociaal-emotioneel, motorisch en expressief terrein. Hierbij streven wij naar een veelzijdig aanbod en spelen wij zoveel mogelijk in op de eigen ervaringen van kinderen en hun belangstelling.

In onze opvatting bestaat onderwijsvernieuwing uit onderwijs maken van datgene waarvoor kinderen belangstelling hebben.

Wij gaan ervan uit dat alle kinderen gelijkwaardig zijn, maar houden binnen ons onderwijs zoveel mogelijk rekening met verschillen tussen leerlingen in aanleg, aard, tempo en interesse.

Ons motto is: Klassikaal onderwijs waar mogelijk, groepsgewijs onderwijs waar wenselijk en individueel onderwijs waar nodig.

Bij de keuze van de inhoud van ons onderwijs wil onze school:

- kinderen de mogelijkheid bieden zichzelf te ontplooiën; het kind gaat voor de leerling uit!
- kinderen in aanraking brengen met verschijnselen en veranderingen in onze multiculturele maatschappij;
- kinderen voorbereiden op die vorm van voortgezet onderwijs, die het best past bij hun mogelijkheden en interesses.

Advies uitstroom:

Het uitstroomadvies van de afgelopen jaren kunt u hieronder in percentages vinden.

Schooljaar	VWO	HAVO/VWO	HAVO	HAVO/V MBO-t	VMBO-t	VMBO-kb
2019-2020	38	10	23	5	17	5
2020-2021	42	20	9	11	13	5
2021-2022	39	19	14	9	12	7
2022-2023	27	21	19	17	12	4

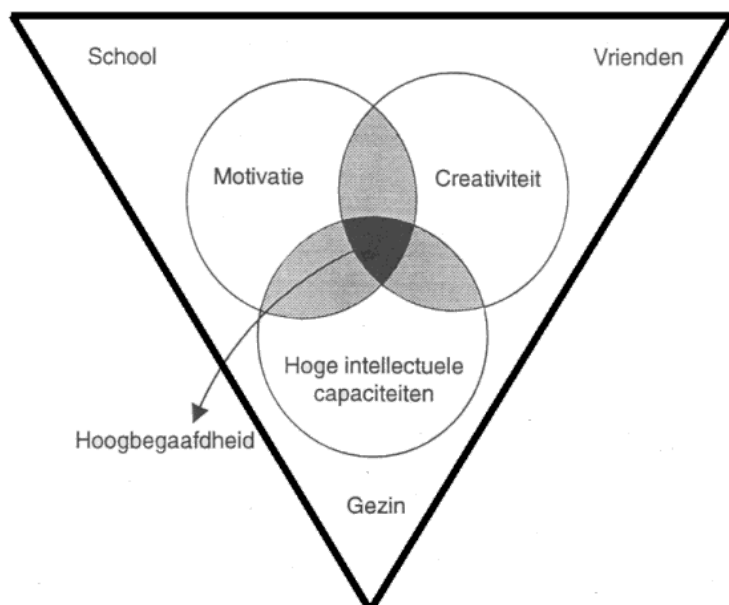
Visie op begaafde leerlingen; zorg naar boven

Om tegemoet te komen aan begaafde kinderen, proberen we door goed klassenmanagement zoveel mogelijk aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van deze kinderen. Wanneer blijkt dat dit niet voldoende is, hebben we de mogelijkheid gecreëerd voor extra ondersteuning en begeleiding buiten de groep met gelijkgestemden door een begaafdheidsspecialist door middel van een kompasgroep. Binnen deze groep wordt verrijking geboden die tegemoet komt aan het verbeteren van executieve vaardigheden en waar een beroep wordt gedaan op de hogere denkvaardigheden. De vakinhoud is hieraan ondergeschikt. De verwerking van de opdrachten vindt plaats in de klas. We zien deze zorgverbreding naar boven als een integraal onderdeel van ons onderwijsaanbod. Met regelmaat wordt de SiDi PO afgenomen. Dat is een instrument om een ontwikkelingsvoorsprong vroegtijdig te signaleren.

Theorie Begaafdheid

Verskillende theorieën en modellen

Er bestaan verschillende theoretische modellen van hoogbegaafdheid, waarin aangegeven wordt welke factoren een rol spelen bij het verschijnsel hoogbegaafdheid. Het bekendste model van hoogbegaafdheid is het model van Renzulli en Monks, het zogenaamde Triadisch model².

Het Triadisch model van Renzulli en Monks laat zien dat naast een hoge intelligentie nog andere factoren van belang zijn om te kunnen spreken van hoogbegaafdheid. De persoonskenmerken van een kind (motivatie en creativiteit) en factoren in de omgeving van het kind (gezin, school en 'peers') bepalen mede of de hoge intelligentie uiteindelijk tot uiting komt als begaafdheid.

Naast het Triadisch model zijn zowel het multifactorenmodel van Heller als het DMGT van Gagne bekende modellen voor begaafdheid.

Vanuit het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling (SLO) wordt er een werkdefinitie gehanteerd die consistent is met de belangrijkste aspecten, waarover in de in de meest bekende theorieën en modellen consensus bestaat, of waarin zij elkaar aanvullen³:

- (Hoog)begaafde leerlingen beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen, behorend bij de beste 10%, op één of meerdere begaafdheidsgebieden.
- De ontwikkeling van talent is een langdurig en dynamisch proces. Zowel persoonlijkheidseigenschappen als de interactie met de omgeving zijn mede bepalend voor de mate waarin het aanwezige potentieel tot zijn recht komt (Mönks, Heller en Gagné).
- Een (hoog)begaafde leerling beschikt over een hoge intelligentie in combinatie met een creatief denkvermogen (Renzulli, Mönks, Sternberg)

² Drent, S & Van Gerven, E. (2004). Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs. Utrecht: Lemma.

³ Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO). Wat is de definitie van (hoog)begaafdheid? Geraadpleegd op 20-01-2017. Talenstimuleren.nl

- Daarnaast is er sprake van een intrinsieke motivatie (doorzettingsvermogen) om een taak te volbrengen wat zich onder andere uit in een sterke gedrevenheid wanneer iets hun interesse heeft (Renzulli, Mönks)
- (Hoog)begaafdheid is domeinspecifiek (Gardner, Heller en Gagné)
- (Hoog)begaafdheid is geen eendimensionaal begrip dat is uit te drukken in een criterium als een IQ “score” > 130. Een hoge score is wel een sterke indicatie van een hoge intelligentie, maar een lagere score sluit dit niet uit. (Hoog)begaafdheid omvat in ieder geval meer dan een hoge intelligentie en intelligentie omvat meer dan een IQ test meet (Gardner, Sternberg)
- Op een gemiddelde populatie heeft 10% van de leerlingen kenmerken die kunnen duiden op (hoog)begaafdheid (Mönks, 1995), waaronder indicaties die duiden op een hoge intelligentie.

Leer- en persoonlijkheidskenmerken

Een belangrijk kenmerk van hoogbegaafdheid is dus een hoge intelligentie. Gangbaar is dat we van personen die een IQ-score hebben tussen de 115-130 punten zeggen dat zij kunnen komen tot prestaties op begaafd niveau. Van personen die een IQ-score hebben die hoger is dan 130 punten zeggen we dat zij kunnen komen tot prestaties op hoogbegaafd niveau.

In sommige boeken worden kenmerken genoemd die waarneembaar zouden zijn bij baby's en peuters; over het algemeen kan gesteld worden dat echter op dergelijke jonge leeftijd geen conclusies getrokken kunnen worden over de mogelijke begaafdheid van een kind. Meer maatgevend echter, zijn die kenmerken die zich vanaf de kleuterleeftijd bij hoogbegaafde leerlingen steeds scherper kunnen aftekenen. Deze kenmerken kunnen we onderscheiden in leereigenschappen die gepaard gaan met een (zeer) hoge intelligentie en persoonlijkheidseigenschappen die in combinatie met deze leereigenschappen voorkomen bij (hoog)begaafde mensen. De mate waarin deze persoonlijkheidseigenschappen voorkomen hangt samen met het karakter van de mens.

Leereigenschappen

- is snel van begrip
- maakt grote denk- en leerstappen
- beschikt over een goed geheugen
- heeft een brede algemene interesse en kennis
- beschikt over een groot probleemoplossend vermogen
- is in staat verworven kennis toe te passen
- is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis
- beschikt over een groot analytisch vermogen

Persoonlijkheidseigenschappen

- is taalvaardig en kan spelen met taal
- komt met creatieve en originele oplossingen
- is geestelijk vroegrijp
- houdt van uitdagingen
- beschikt over een groot doorzettingsvermogen
- is op een gezonde manier perfectionistisch ingesteld
- is veelal een intuïtieve denker
- heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie
- beschikt over het vermogen tot (zelf)reflectie
- is sociaal competent

Ontwikkelingsvoorsprong

Bij kleuters spreken we formeel nog niet over hoogbegaafdheid maar wordt de term ontwikkelingsvoorsprong gehanteerd. Dat betekent niet dat kleuters niet hoogbegaafd zouden kunnen zijn. Het voorzichtige gebruik van de term ontwikkelingsvoorsprong doen we alleen omdat juist in de kleuterperiode de voorspellende waarde van intelligentieonderzoek beperkt is (Drent & van Gerven, 2004; Peters, 2007). Wel kunnen we door een goede observatie en door goed te luisteren naar ouders met een redelijke mate van betrouwbaarheid vaststellen of er bij een kind sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong én of er daarnaast voldoende kenmerken van hoogbegaafdheid waarneembaar zijn, die aannemelijk maken dat dit kind al op jonge leeftijd behoefte heeft aan een ander onderwijsaanbod.⁴

Doel

De doelen voor ons begaafdheidsonderwijs zijn onder te verdelen in welzijnsdoelen en vaardigheidsdoelen.

We streven ernaar (begaafde) leerlingen goed in hun vel te laten zitten.

Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen, proberen we door goed klassenmanagement zoveel mogelijk aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van deze kinderen. Wanneer blijkt dat dit niet voldoende is, hebben we de mogelijkheid gecreëerd voor extra ondersteuning en begeleiding buiten de groep met gelijkgestemden door een begaafdheidsspecialist. Binnen deze groep wordt verrijking geboden die tegemoet komt aan het verbeteren van executieve vaardigheden en waar een beroep wordt gedaan op de hogere denkvaardigheden. De vakinhoud van het verrijkingsonderwijs is ondergeschikt aan het ontwikkelen van deze vaardigheden. De verwerking van de opdrachten vindt plaats in de klas. We zien deze zorgverbreding naar boven als een integraal onderdeel van ons onderwijsaanbod.

⁴ Gerven, E. Van (2014). *Slimme kleuters*. Geraadpleegd op 08-10-2018, van <https://wij-leren.nl/hoogbegaafde-kleuters.php>

Doelgroep

Omdat wij op Basisschool De Schalm ons ervan bewust zijn dat niet alle kinderen zich op dezelfde manier ontwikkelen, houden wij rekening met de verschillen tussen kinderen. In dit beleidsplan richten wij ons op (begaafde) leerlingen die behoefte hebben aan een aangepast leerstofaanbod. We onderscheiden hierin 5 verschillende doelgroepen⁵:

1. Getalenteerde leerlingen: deze kinderen hebben een grote voorsprong op 1 vakgebied. Deze kinderen hebben, als het op dit vakgebied aankomt, een talent dat zich uit in een hoger werktempo. Ze tonen daarbij een bijzondere beheersing van de aangeboden stof en laten zien dat zij zich op dit gebied ook complexe zaken relatief eenvoudig eigen kunnen maken
2. Intelligente leerlingen: deze leerlingen hebben een IQ tussen de 115 en de 130.
3. Hoogbegaafde leerlingen: Deze leerlingen hebben een IQ van 130+. Daarnaast beschikken ze over een aantal specifieke persoonskenmerken (zie theorie verderop).
4. Begaafde leerlingen: deze leerlingen hebben een IQ tussen de 115 en de 130. Daarnaast beschikken ze over een aantal specifieke persoonskenmerken, echter minder sterk dan hoogbegaafden.
5. Leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong: bij kleuters spreken we nog niet van hoogbegaafdheid maar van een ontwikkelingsvoorsprong (zie theorie verderop).

Om te bepalen wanneer een kind binnen bovenstaande doelgroep valt wordt er onder andere gekeken naar de observaties van leerkrachten, uitslagen van de Sidi PO, observaties door IB/SB, informatie vanuit ouders en het kind zelf en toetsresultaten. Deze signalering wordt verder besproken in het hoofdstuk signalering en diagnostiek.

⁵ Van Gerven, E. (2008) Slim Beleid: Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs. Assen: Van Gorcum.

Signalering

Om zo snel mogelijk passend onderwijs te bieden is het belangrijk om begaafde leerlingen zo vroeg mogelijk te signaleren. Bij een oppervlakkige beoordeling wordt bijna de helft van de begaafde kinderen onderschat. Kinderen die niet vroegtijdig worden gesignaleerd, lopen kans gedemotiveerd te raken, krijgen wellicht problemen met leerstrategieën, of lopen risico's in de vorm van onderpresteren.

Om op een gestructureerde manier te signaleren maakt onze school gebruik van het signaleringsprotocol SiDi PO. Dit signaleringsinstrument is bedoeld voor leerlingen van groep 1 t/m 8. De uitgave is opgebouwd in 3 delen:

Signalering; waarbij naar alle kinderen wordt gekeken.

Uitslag signalering; waarbij het onderzoek bij een beperkte groep wordt voortgezet.

Uitvoering; het plan van aanpak.

De groepsleerkracht kan het traject grotendeels zelf uitvoeren. Wel is het van belang elke vervolgstap met de Intern begeleider en/of specialist begaafdheid te overleggen. De IB of SB begeleidt, coördineert en bewaakt het gehele proces.

Bij signalering en diagnose van een hoge begaafdheid wordt verder gekeken dan alleen een hoog IQ. In SiDi PO wordt inzicht gegeven in de diverse aspecten en persoonlijkheidskenmerken en intelligenties van kinderen, waarbij tevens de rol van creativiteit in het handelen en in de prestaties wordt meegerekend. Belangrijk om te benoemen is dat op de Schalm geen diagnose wordt gegeven, enkel een signalering.

Het eerste moment van signalering van ontwikkelingsvoorsprong vindt al direct bij de intake plaats. Signalering bij intake verschilt van signalering tijdens de verdere schoolloopbaan omdat tijdens een intakegesprek meerdere aspecten aan bod komen. Dit gesprek is niet specifiek gericht op begaafdheid, maar om een algemeen beeld te krijgen van een leerling.

De signaleringsmomenten zijn op onze school als volgt;

Alle leerkrachten hebben de vragenlijst van SiDi in hun hoofd als ze hun leerlingen observeren en signaleren dan al een ontwikkelingsvoorsprong of begaafdheid.

- Van alle kleuters wordt eind groep 1 de SiDi ingevuld (niet van kleuters die na 1 januari van dat jaar zijn gestart)

- In maart groep 3 wordt de SiDi nogmaals bij alle leerlingen afgenomen, in deze periode kan een ontwikkelingsvoorsprong namelijk verdwijnen of kan juist duidelijk worden dat een kind (hoog)begaafd is.

- In groep 4 t/m 8 wordt SiDi alleen afgenomen als er twijfel of vermoeden (hoog)begaafdheid is en hiermee duidelijkheid kan worden verkregen.

- Van alle leerlingen die na groep 1 van buitenaf op school komen, wordt binnen 6 weken SiDi afgenomen, is dat in groep 3 dan is het tijdstip in overleg.

De IB is verantwoordelijk voor het toezien op de ingevulde SiDi PO formulieren. Hulpvragen rondom de SiDi PO gaan naar de SB.

Komt na de signalering naar voren dat een leerling over de zogeheten leer- en persoonseigenschappen (zie theorie) beschikt van een begaafde leerling zal er in de groep een plan van aanpak gemaakt worden door de groepsleerkracht voor de leerling en allereerst gewerkt worden middels compacting en verrijken.

Wanneer na compacting en verrijken, de leerling het topniveau blijft overstijgen wordt gekeken naar een eventuele aanmelding binnen de kompasgroep. Je kunt dus niet zomaar op basis van leerprestaties vaststellen of de leerling zonder aanvullende interventies kan meedoen met een voor begaafde ontwikkelde leerroute zoals een kompasgroep. Alleen leerlingen met deze leereigenschappen zullen goed blijven scoren na compacting en verrijken en dan is een kompasgroep wellicht een zinvolle aanvulling.

Indien een ouder/verzorgen naar de leerkracht toekomt met het vermoeden van begaafdheid, dan volgen wij onderstaand stappenplan tot het punt dat wij op school niet meer handelingsverlegen zijn.

1. Leerkracht heeft een gesprek met de ouders waarin hij de ouders aanhoort.
Er vindt een actie plaats (dit kan gebeuren na elke stap).
2. Leerkracht heeft een gesprek met de vorige leerkracht.
3. Leerkracht bekijkt de gegevens in ESIS en de Sidi PO van vorig jaar en vult deze zelf in/aan.
4. Leerkracht heeft een gesprek met het kind (richtlijn Sidi PO vragenlijst kind)
5. Leerkracht heeft gesprek met IB/SB.
6. Leerkracht heeft een tweede gesprek met de ouders over de bevindingen tot nu toe. Daarbij kan de leerkracht aan de ouders vragen om de Sidi PO oudervragenlijst in te vullen.
7. Leerkracht heeft een tweede gesprek met IB/SB. IB/SB doet een onderzoek naar het kind.
8. IB/SB heeft een gesprek met het samenwerkingsverband, hij/zij vraagt hierbij eventueel ondersteuning aan.
9. Er vindt een extern onderzoek plaats. Afstemming met IB/SB.

Naast onze eigen signaleringsmomenten binnen de school kan het zo zijn dat een ouder zelf komt met een hulpvraag/vermoeden dat zijn/haar kind hoogbegaafd is. Ook dan wordt bovenstaand stappenplan in acht genomen.

Mocht het zo zijn dat de leerkracht samen met IB en SB het stappenplan doorloopt t/m stap 9, dan zal school een extern onderzoek vergoeden. Indien ouders zelf een onderzoek willen maar school dit niet noodzakelijk acht, wordt een dergelijk onderzoek niet vergoed.

Onderpresteren

Onderpresteren blijft een lastige begeleidingsvraag binnen het onderwijs. Onderpresteren heeft altijd betrekking op gedrag en is in tegenstelling tot de aanleg van een leerling veranderbaar.

Er zijn veel definities voor onderpresteren. De meest gebruikte omschrijving is dat de leerling op gestandaardiseerde toetsen op het gebied van taal en rekenen minder presteert dan op grond van zijn intelligentie verwacht mag worden (Hoogeveen, Van Hell, Mooi & Verhoeven, 2004)

Naast deze definitie moet er uiteraard gekeken worden naar verschillende bijkomende factoren die de prestaties van een leerling kunnen belemmeren.

We zouden dan onderpresteren beter kunnen omschrijven als; het minder presteren dan de omgeving verwacht zonder dat de leerling gehinderd wordt door een leer- of ontwikkelingsstoornis. (Reiss & McCoach, 2000). Het laat zien dat aanleg alleen niet voldoende is om tot uitblinken te komen en dat verschillende invloeden tegelijkertijd een rol spelen in het gedrag van de leerling (Gagné, 2010).

Wij kijken in dit beleidsplan uiteraard naar begaafde onderpresteerders, dat betekent dat we ook blijven kijken naar de leereigenschappen van begaafde leerlingen zoals omschreven onder het kopje 'theorie'. Als een begaafde leerling onderpresteert, kunnen daar heel verschillende signalen voor zijn. Maar de manier waarop de begaafde leerling leert, verandert niet of slechts in beperkte mate (Drent & Van Gerven, 2012). Wat wel zal veranderen is het prestatiegedrag.

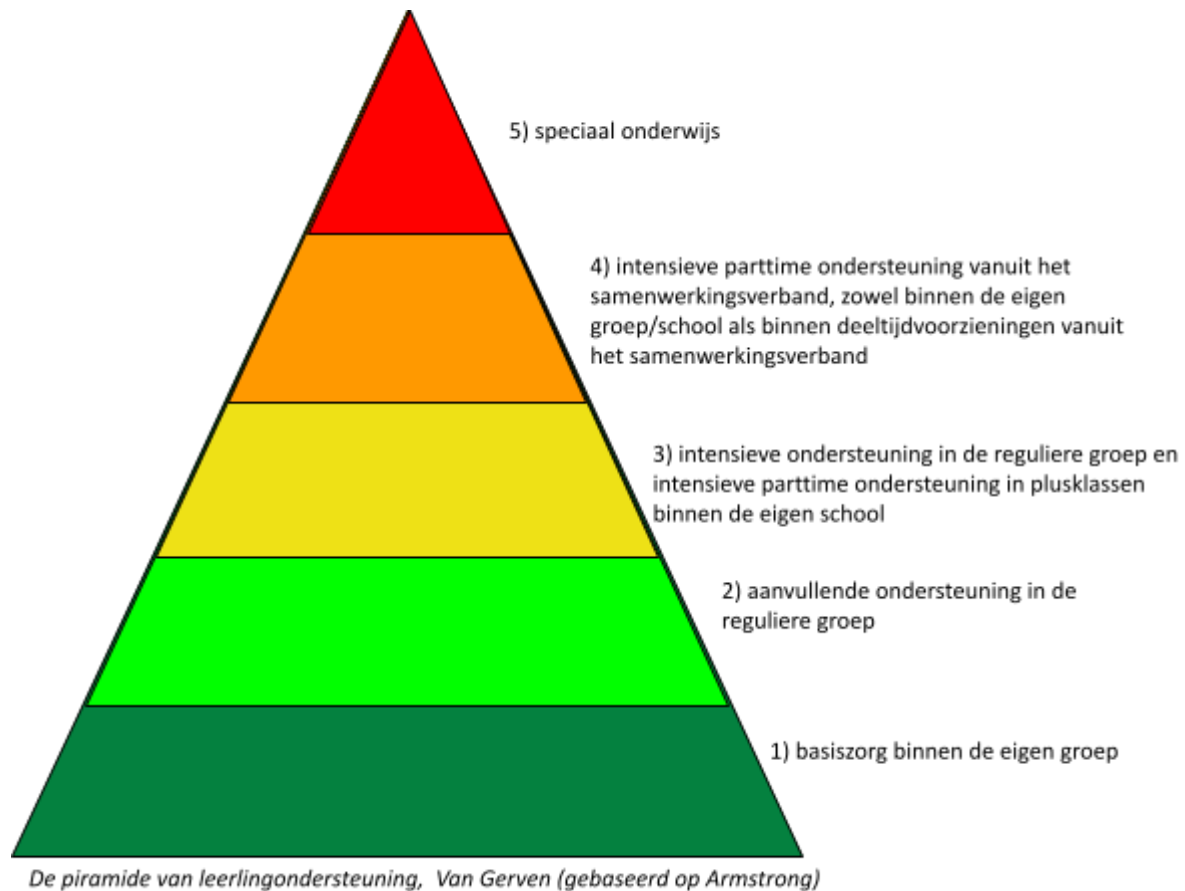
Leereigenschappen die in een andere vorm zichtbaar kunnen worden als een leerling onderpresteert:

Onder goede omstandigheden	Als mogelijke indicatie voor onderpresteren
• Heeft een goed geheugen	• Toont het goede geheugen alleen bij eigen belangstelling
• Heeft een grote parate (feiten) kennis	• Is in vrije tijd nieuwsgierig en doet dan veel kennis op
• Heeft een grote onderzoekingsdrang	• Toont zich buiten school sterk initiatiefrijk en ondernemend
• Is verbaal sterk	• Presteert mondeling opvallend beter dan schriftelijk
• Is creatief en komt met ongebruikelijke oplossingen	• Laat een creatief vermogen zien bij de denkproblemen die in de belangstellingssfeer liggen
• Maakt grote leerstappen	• Laat grote leerstappen vooral bij niet-school-gebonden taken zien

Belangrijk: Onderpresteren ontstaat niet zomaar, onderpresteren ontstaat alleen in interactie tussen de leerling en de omgeving.

In 1988 hebben Betts & Neihart 6 verschillende typen hoogbegaafde kinderen omschreven. Deze indeling is een hulpmiddel voor leerkrachten om typerende gedragskenmerken te herkennen. De begeleiding van deze leerlingen zoals wij deze geven op onze school staan benoemd in de onderstaande tabel.

	Gedragskenmerken (o.a.)	Herkenning	Begeleiding van school
Profiel 1 De zelfsturende autonome leerling	*zeer evenwichtig *sociaal vaardig *onafhankelijk *groei mindset	*schoolprestaties *intelligentietests *nominatie door leerkracht/ouders	*verrijking *compacting *geef eigenaarschap over eigen leerproces *geef autonomie *deelname kompasgroep *mogelijk versnellen
Profiel 2 De aangepaste succesvolle leerling	*zoekt bevestiging *goede prestaties *presteert niet op eigen niveau *risicomijdend *statische mindset	*schoolprestaties *intelligentietests *nominatie door leerkracht/ouders	*verrijking *compacting *deelname kompasgroep *mogelijk versnellen
Profiel 3 De onderduikende leerling	*past zich aan *ontkent begaafdheid *vermijdt uitdagingen *onzeker, voelt zich niet verbonden	*verlegen, stil of juist leidend gedrag *nominatie door leerkracht/ouders *non-verbale meting intelligentie *schoolprestaties	*verrijking *compacting stimuleren, niet verplichten *deelname kompasgroep stimuleren, niet verplichten *bied rolmodellen *directe instructie mbt sociale vaardigheden
Profiel 4 De dubbel bijzondere leerling	*laat wisselend werk zien *kan storend/niet taakgericht zijn *denkt conceptueel *trage informatieverwerking *lijkt gemiddeld of lager	*prestatietests *methodegebonden toetsen *prestaties over langere tijd *patronen afnemende prestaties	*verrijking *compacting op sterkere gebieden *aanpassingen gerelateerd aan stoornis *leer smart doelen stellen
Profiel 5 De uitdagende creatieve leerling	*impulsief *discussieert over regels *creatief *doorzetter op passies *veel energie *wordt onderschat	*creatief potentieel	*creatief uitdagen *tolerant klimaat bieden *geef ruimte voor gevoelens
Profiel 6 De risicoleerling	*defensief *zorgt voor crises en ontwrichting *werkt voor de relatie *niet gemotiveerd door beloningen *bekritiseert zichzelf en anderen	*individuele IQ-tests *non-verbale metingen van intelligentie *nominatie ouders/leerkrachten	*hoge verwachtingen *diagnostische tests *bespreek meerdere opties *vermijd machtsstrijd *minimaliseer straffen *bied verrijking

Kerdoelen: aanpassingen in onderwijsaanbod (ondersteuning)

Op de Schalm worden begaafde leerlingen ondersteund tot en met de 3e laag volgens de piramide van leerlingondersteuning. (compacting, verrijking, kompasgroep)

De balans van passend onderwijs kan gevisualiseerd worden in wederom een driehoek: een analogie naar aanleiding van de dynamische driehoek van Van Mulligen (2004), bewerkt en beschreven door Van Gerven (2014). De leraar, de leerling en de groep vormen elk een eigen invalshoek om de balans te verkennen. Als de drie partijen zich op de juiste manier tot elkaar verhouden, is er een optimale balans tussen wat maximaal wenselijk en maximaal haalbaar is voor alle drie de partijen.

Zodra de leraar erg veel moet investeren in de begeleiding van een individuele leerling, verkleint als het ware de afstand tussen de leraar en de leerling en wordt de afstand van de leraar tot de groep groter.

In de klas, compacting

De leereigenschappen van begaafde leerlingen maken dat aanpassingen in het reguliere leerstofaanbod noodzakelijk zijn om het leerstofaanbod beter te laten aansluiten bij de behoeften van begaafde leerlingen.

Voor een begaafde leerling zijn andere aanpassingen in het leerstofaanbod nodig dan voor een hoogbegaafde leerling, dit heeft vooral te maken met de aanwezigheid van de leereigenschappen. Begaafde leerlingen beschikken in veel mindere mate over genoemde leereigenschappen en de mate van compacting en zal bij deze leerlingen dan ook over het algemeen minder vergaand hoeven te zijn dan bij hoogbegaafde leerlingen.

Het is uiteraard ook mogelijk dat zelfs de tweede leerlijn nog te veel herhaling biedt voor een leerling. In dat geval betreft het meestal een leerling met een grote didactische voorsprong en kan het nodig zijn om gedeelten van de reguliere leerstof in zijn geheel over te slaan. Op basis van de resultaten op de methodetoetsen en de toetsen van het leerlingvolgsysteem kan de leerkracht bewaken of de prestaties van de leerling op niveau blijven.

Bij compacting wordt uitgegaan van de volgende richtlijnen:

Niet/minder aanbieden: herhalingstaken, opdrachten gericht op reproductie van kennis, remediërende oefenstof.

Wel aanbieden: introductie van nieuwe elementen in leerstof, interactieve lessen, opdrachten met een probleemgericht karakter (gericht op inzicht), groepsgerichte activiteiten, methodetoetsen, verrijkingsstof uit de methode (voor zover deze voldoet aan kenmerken voor goede verrijkingsstof).⁶

Bij IPC worden de opdracht dusdanig aangeboden dat deze bij alle kinderen aansluiten bij de zone van naaste ontwikkeling. Hiervoor is geen compacting noodzakelijk.

⁶ Drent, S & Van Gerven, E. (2004). Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs. Utrecht: Lemma.

In de klas, verrijking

De tijd die vrijkomt in het programma van de leerling door compacting van de leerstof, wordt ingevuld met verrijkingsstof. Door het aanbieden van verrijkingsmateriaal kunnen hoogbegaafde leerlingen op hun niveau worden aangesproken en worden leerlingen die meer aankunnen ook een meerwaarde aangeboden in het leerstofaanbod.

De eisen die aan de inhoud van verrijkingsmateriaal gesteld kunnen worden, zijn direct afgeleid van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hoogbegaafde leerlingen, kenmerken van uitdagend leermateriaal zijn:

- Bevat open vraagstellingen (hoe, wat, waarom).
- Beschikt over hoge complexiteit.
- Bevat opdrachten met een probleemgericht karakter.
- Maakt meerdere oplossingsstrategieën mogelijk.
- Doet beroep op creativiteit.
- Overstijgt het didactisch niveau van de leerling.

Op Basisschool De Schalm wordt verrijking ingezet bij rekenen in de vorm van o.a. RekenXL, Kien, Rekentijger en Rekensprinter. Bij taal wordt verrijking ingezet in de vorm van o.a. Pluswerkboeken van Taalactief en Topklassers. Bij begrijpend lezen wordt een moeilijkere tekst en opdrachten aangeboden aan kinderen die hier behoefte aan hebben. Zoals gezegd worden de opdrachten bij IPC dusdanig aangeboden dat deze bij alle kinderen in de zone van naaste ontwikkeling vallen. De leerkracht kan hierbij hogere eisen stellen aan kinderen die dit aankunnen. Voor een volledig overzicht van al het beschikbare verrijkingswerk, zie de bijlage.

Voor het werken met compacting en verrijkingswerk in de klas gelden een aantal voorwaarden. De volgende voorwaarden hebben te maken met de rol van de leerkracht:

- De leerkracht blijft te allen tijde de bewaker van het leerproces. De leraar laat merken dat de verrijkingsstof even belangrijk is als het reguliere programma.
- De leerkracht heeft een doel, gericht op proces en product, voor ogen met deze compacting en verrijking. Dit doel wordt (eventueel) met de leerling samen gekozen en besproken. Hiervoor wordt de DVL van Peeters⁷ gebruikt (zie bijlage)
- De ouders van dit kind zijn op de hoogte van deze structurele compacting en verrijking in de klas. Dit is besproken in een oudergesprek of tijdens een (eerder) rapportagegesprek. Ook de doelen zijn hierin besproken en eventueel aangevuld vanuit de ouders.
- Tijdens de verrijking zorgt de leraar voor een passende begeleiding met de daar bijbehorende instructie- en evaluatiemomenten, gericht op product en proces/leerdoel. Dit is een duidelijk onderdeel van de weekroutine en vindt zoveel mogelijk plaats in de klas.
- De leerkracht benoemt het verrijkingswerk op het rapport met bijbehorende beoordeling.
- De leerkracht is verantwoordelijk voor de invulling van het leerprogramma van de leerling. Welk verrijkingswerk ga ik wanneer inzetten?

Met wie compacting en verrijken?

Welke kinderen wel of niet compacting en verrijken wordt, samen met de SB, door de leerkracht bepaald. Richtlijnen hiervoor zijn:

- Deze leerling scoorde de afgelopen 2 citotoetsen een 1 of 1+ op het vakgebied waar de compacting en verrijking wordt ingezet.

⁷ DVL: Doelen- en vaardigheidslijst. Dr. Willy Peeters.

- Deze leerling beschikt over de leer- en persoonlijkheidskenmerken van (hoog)begaafde leerlingen (Sidi PO).
- Uit onderzoek is gebleken dat deze leerling (hoog)begaafd is.
- Deze leerling heeft een goede werkhouding.
- Deze leerling kan geconcentreerd en zelfstandig werken.

Buiten de klas: kompasgroep

Op 1 dag in de week begeleidt de SB een kompasgroep. Er is 1 kompasgroep voor de kinderen uit de groepen 2 t/m 4 en er is 1 kompasgroep voor kinderen uit de groepen 5 t/m 8. Leerlingen van groep 1 die meer uitdaging nodig hebben, krijgen dit vanuit het aanbod voor groep 2 in de groep zelf.

Kinderen komen in aanmerking voor deelname aan deze kompasgroep indien de groepsleerkracht kan aantonen dat hij/zij heeft geprobeerd om een passende begeleiding te verzorgen voor dit kind in de klas d.m.v. structurele compacting en verrijking, op meerdere vakgebieden met bijbehorende begeleiding (zie gedeelte compacting en verrijking), maar dit nog niet zorgt voor passend onderwijs voor dit kind.

Deelname aan deze kompasgroep kan zowel structureel zijn als tijdelijk. De twee meest voorkomende redenen voor aanmelding zijn:

- De groepsleerkracht heeft structurele compacting en verrijking ingezet op meerdere vakgebieden en kan daarbij aantonen dat deze uitdaging nog niet voldoende is om dit kind naar de zone van naaste ontwikkeling te laten reiken. Er is hier sprake van een grote, onoverbrugbare, didactische voorsprong. Deze deelname is vaak structureel (welzijnsdoel).
- De groepsleerkracht ziet een sterke noodzaak om de leerling deel te laten nemen als gevolg van een ontwikkelpunt op het leren leren, leren denken en leren leven (DVL, Peeters). Deze deelname is vaak tijdelijk (vaardigheidsdoelen).

In de kompasgroep wordt gewerkt met verrijkingsopdrachten die voldoen aan de eisen voor verrijkingswerk zoals eerder genoemd bij het onderdeel verrijking.

Onderbouw

Bij de kleuters wordt er door middel van ontwikkelingsgericht onderwijs, een passend aanbod gerealiseerd dat aansluit bij de zone van de naaste ontwikkeling. Hiervoor wordt in de groepen 1/2 basisontwikkeling ingezet. Uiteraard zullen er enkele kinderen tussen zitten die ondanks dit aanbod, toe zijn aan extra verrijkings-/verbredingsopdrachten. De kleuters en de kinderen uit groep 3 en 4, die in aanmerking komen voor een plusgroep, werken 1x per week in aparte groepen aan verrijkingsopdrachten, waarmee de executieve vaardigheden worden geprikkeld.

Tijdens de bijeenkomsten wordt er gewerkt aan/met meervoudige intelligentie, denksleutels, 21st Century Skills en programmeren met o.a. de Bee-Bot. In de kompasgroep werken we in de onderbouw a.d.h.v. thema's die aansluiten bij de groep, ze krijgen opdrachten waardoor de executieve vaardigheden gestimuleerd worden en leerlingen aangezet worden tot hogere orde denken.

Executieve vaardigheden: vaardigheden die nodig zijn een taak doelgericht en effectief binnen een bepaalde tijd zelfstandig uit te voeren.

Anders dan in de bovenbouw wordt er in de onderbouw niet elke keer gewerkt aan een project van 6 tot 8 weken. Wel wordt er een langere periode aan dezelfde doelen en vaardigheden gewerkt. Zo kan bijvoorbeeld een bepaalde periode het programmeren centraal staan.

Bovenbouw

In de bovenbouw wordt gewerkt met projecten van 6 tot 8 weken waarbij een thema centraal staat. Binnen dit thema krijgen de deelnemers de mogelijkheid keuze te maken uit verschillende keuzeopdrachten die onderverdeeld zijn in de niveaus van de taxonomie van Bloom. De SB bepaalt hoeveel opdrachten er per niveau gemaakt moeten worden. Van groep 5 naar groep 8 wordt de autonomie, moeilijkheidsgraad en hoeveelheid werk opgebouwd. De Taxonomie van Bloom bestaat uit 6 niveaus, oplopend in moeilijkheidsgraad:

1. onthouden
2. begrijpen
3. toepassen
4. analyseren
5. evalueren
6. creëren

Voor de kennismaking met het thema is het van belang dat leerlingen uit de eerste 3 niveaus een opdracht kiezen. De 3 laatste niveaus bevatten opdrachten die de hogere denkvaardigheden aanspreken. In de projecten ligt de nadruk op de opdrachten die onder deze niveaus aangeboden worden. Deze projecten worden afgewisseld met meer open opdrachten waarbij leerlingen bijvoorbeeld een game gaan ontwerpen, een “huis van de toekomst” ontwerpen of een knikkerbaan ontwerpen. Alle opdrachten worden vooral beoordeeld op het proces, waarin de volgende executieve vaardigheden centraal staan: taakinitiatie, samenwerking, creativiteit, houding, doorzettingsvermogen, planning, flexibiliteit en metacognitie. Aan de start van elk project stemt de SB met de leerling af aan welke van deze vaardigheden deze leerling het komende project wil werken. Ook het leerdoel waaraan de leerling wil werken, wordt besproken. Beide onderdelen worden aan het einde van het project geëvalueerd. De SB kijkt gedurende de projecten of de leerling gebruik maakt van hogere denkvaardigheden en stimuleert waar nodig.

Vervroegde doorstroming

Dat een leerling hoogbegaafd is, is op zich onvoldoende reden om hem/haar vervroegd naar een volgend leerjaar te laten doorstromen. Het is wel een van de criteria die meewegen bij de beslissing. De belangrijkste reden om aan vervroegde doorstroming te denken is de didactische noodzaak die er voor sommige leerlingen is: zij worden op het didactisch niveau van hun klas onvoldoende geprikkeld zich verder te ontwikkelen, en ook het vergroten van de leerstappen heeft er niet voor gezorgd dat de leerling leert reiken naar de zone van naaste ontwikkeling (Van Gerven, 2007).

Om weloverwogen tot een goede beslissing te komen of vervroegde doorstroming noodzakelijk is, hanteren wij op De Schalm een aantal vaste criteria. De leerling hoort aan de meeste van deze criteria te voldoen. Om te controleren of de leerling voldoende aan deze criteria voldoet, wordt er een onderzoek gestart door de SB.

Criteria:

- De leerling heeft een spontane didactische voorsprong van ten minste 10 maanden op het gebied van rekenen en begrijpend lezen. Dat wil zeggen dat dit geen voorsprong is als gevolg van eerdere tempodifferentiatie.
- De leerling beschikt over voldoende ontwikkelde executieve functies.
- De leerling beschikt over goede werk- en leerstrategieën.
- Ouders staan positief tegenover vervroegd doorstromen.
- Het kind staat positief tegenover vervroegd doorstromen.
- De leerstof is structureel compact ingezet en daarbij is verrijking aangeboden.
- De leerling heeft deelgenomen aan de kompasgroep buiten de klas.
- Er kan voldoende hulp worden geboden aan zowel de leerling in de nieuwe groep als de leerkracht die het kind ontvangt.
- De leerling gaat na de vervroegde doorstroming weer zo spoedig mogelijk aan de slag met compacting en verrijking.
- Wanneer er sprake is van een gedrags- of leerstoornis wordt de deskundige die dit heeft vastgesteld bij de keuze voor vervroegde doorstroming betrokken.
- De leerling scoort positief op de SIDI PO signaleringslijst door de leerkracht.
- De VersnellingsWenselijkheidsLijst raadt een vervroegde doorstroming aan.

Zoals gezegd worden bovenstaande criteria getoetst door de IB/SB. De beslissende stem voor vervroegde doorstroming ligt uiteindelijk bij de school.

Bijsturen

Een keer per 3 maanden wordt door de ontwikkelgroep begaafdheid de uitvoering van het beleid getoetst op de volgende onderdelen:

- zitten de juiste leerlingen in de kompasgroep; welke leerlingen zouden eventueel aan moeten sluiten?
- welke doelen zijn behaald met het compacten en verrijken (welbevinden leerling, motivatie leerling, ontwikkeling executieve vaardigheden)
- welke doelen zijn behaald met de leerlingen in de kompasgroep (welbevinden leerling, motivatie leerling, ontwikkeling executieve vaardigheden, ontwikkelen hogere denkvaardigheden)

Een keer per jaar wordt door de ontwikkelgroep begaafdheid het beleidsplan bijgestuurd en/of geborgd. Indien bijsturing nodig is, beslist de ontwikkelgroep welke inspraak van het team hiervoor nodig is.

Voor elke vakantie evalueert de specialist begaafdheid met de groepsleerkracht de leerlingen die in de kompasgroep zitten. Zie hiervoor het hoofdstuk Communicatie.

De specialist begaafdheid levert voor de rapporten van groep 3 t/m 8 tekst aan voor de leerlingen die deelnemen aan de kompasgroep. Hierin wordt beschreven aan welke projecten de leerling heeft gewerkt en aan welke vaardigheden specifiek is gewerkt. Er wordt een beoordeling toegekend die vooral het proces betreft en in mindere mate het resultaat.

Eigenaarschap

Voor een goede uitvoering van het beleid, is het van belang dat het duidelijk is bij wie de verantwoordelijkheden liggen.

Uitgangspunten voor het eigenaarschap zijn:

- Het beleid wordt bijgestuurd en/of geborgd door de ontwikkelgroep begaafdheid door periodieke toetsing.
- Het beleid wordt gedragen door alle leerkrachten.
- Leerkrachten hebben inspraak in het beleid en de uitvoering daarvan.
- Voor leerkrachten, ouders en leerlingen is het duidelijk bij wie zij met vragen terecht kunnen.

De groepsleerkracht is verantwoordelijk voor het signaleren van leerlingen die mogelijk (hoog)begaafd zijn en is verantwoordelijk voor het bieden van compacting en verrijking in de klas. Ook is de groepsleerkracht verantwoordelijk voor het beslissen wie er deelnemen aan de kompasgroep buiten de klas. Hiervoor kan hij/zij advies vragen bij de interne begeleider en/of de specialist begaafdheid.

De specialist begaafdheid is verantwoordelijk voor de invulling van de werkzaamheden in de kompasgroep. Er wordt materiaal gebruikt dat ervoor zorgt dat de leerlingen in de kompasgroep werken aan executieve vaardigheden en aan hogere denkvaardigheden.

Communicatie

- Aan het einde van elke periode (voor elke vakantie) plant de specialist begaafdheid een kort gesprek in met alle leerkrachten.
- In dit gesprek komen de volgende onderwerpen aan de orde:
 - o gedrag/voortgang in de groep
 - o gedrag/voortgang, activiteiten in de kompasgroep en komende activiteiten
 - o indien van toepassing SiDi PO
 - o indien van toepassing CITO en andere scores
 - o verdere relevante zaken
- Aan het eind van het gesprek zet de leerkracht dit gesprek in Esis onder “extra ondersteuning”.
- In de communicatie naar ouders en de leerlingen naar aanleiding van deze gesprekken zijn er de volgende opties;
 - o Bij start: De leerkracht meldt aan de ouders en de leerling dat hij/zij start met de deelname aan de kompasgroep. De leerkracht vertelt wat de kompasgroep inhoudt en wat het doel is (ook van het kind dat gaat deelnemen).
 - o Bij twijfel: De leerkracht bespreekt met ouders dat de leerling vooralsnog in de kompasgroep blijft. Daarbij vertelt de leerkracht wat de leerling de laatste periode heeft gedaan en gaat doen tijdens de volgende periode. Daarbij worden de twijfels, aandachtspunten en verwachtingen benoemd. De leerkracht bespreekt deze aandachtspunten met de leerling (in hoeverre dat nog niet is gebeurd).
Voorbeelden van twijfel: leerling is over een langere periode niet gemotiveerd, niveau is te hoog gegrepen, werk voldoet niet aan normen, werk is regelmatig niet af, etc. Het is natuurlijk lastig om precies de vinger te leggen op elke twijfel. Bijvoorbeeld wanneer een leerling, volgens leerlingkenmerken, niet voldoet aan het profiel van (hoog)begaafdheid.
 - o Bij stop: De leerkracht meldt aan de ouders en de leerling dat hij/zij stopt met de deelname aan de kompasgroep. De reden hiervan wordt toegelicht en er wordt besproken hoe het vervolg er in de klas uit gaat zien.
 - o Bij groep 1/2 meldt de leerkracht aan de ouders of hun kind deelneemt aan de kompasgroep en/of dat de leerling hiermee stopt. Dit kan terloops in een oudergesprek dat bijvoorbeeld al gepland staat.
- Op aanvraag van de leerkracht kan SB/IB aansluiten bij een oudergesprek.

Belangrijk:

Gesprekken met ouders worden op school of eventueel telefonisch gevoerd.

De leerkracht noteert de gesprekken in ESIS.

Bijlage verrijkingsmaterialen

	Rekenen	Taal/Spelling	Overig
1/2	Denksleutels Techniektorens Seriant Panorama Concentra Met sprongen vooruit Mini loco	Denksleutels Zoef Communicatiedoos Doos plaatsbepaling van klanken Rijmdoos, etc Mini loco	Denksleutels Techniektorens Bee bot
3/4	RekenXL Rekensprinter Vooruit Mindgames	Plusboek taal	Denksleutels Bee bot Vooruit Techniektorens
5/6	RekenXL Rekensprinter Vooruit Mindgames	Topklassers Plusboek taal Nieuwsbegrip +	Detective: Denkwerk Vooruit Topklassers webkwestie Programmeren Scratch Techniektorens
7/8	RekenXL Rekensprinter Vooruit Mindgames	Plusboek taal Wie schrijft die blijft Topklassers Nieuwsbegrip +	Topklassers Super detective: denkwerk. webkwestie Programmeren Scratch Techniektorens

Bijlage: Schema opbouw compacting en verrijken

1. Aan wie bied je uitdaging?

Ik selecteer op basis van prestaties.

- Wanneer scoor je (LOVS) voldoende voor compacting/verrijken?
- Ik weet waarom en wanneer ik pre toets en welke valkuilen en voordelen hierbij horen.

Ik weet dat goede resultaten en scores alleen, niet per se een reden zijn voor compacting en verrijken.

Ik ken en selecteer op basis van leer- en persoonlijkheidseigenschappen (Drent & Van Gerven, 2012).

Ik kan de begeleidingsbehoeften van de kinderen inschatten.

Ik ken de 11 executieve vaardigheden (handig leergedrag) (Dawson & Guare 2009). Ik kan bepalen of deze voldoende zijn ontwikkeld? Wanneer dit niet het geval is, waar ligt dit dan aan? Wellicht door niet voldoende passend onderwijsaanbod.

Onderpresteerders

Ik weet wat relatief en absoluut onderpresteren is (Drent & Van Gerven, 2002).

Ik ken de positieve en negatieve kenmerken van onderpresteerders (Pluysmakers & Span 1999).

Ik kan een aantal schoolfactoren noemen die een oorzaak kunnen zijn van onderpresteren (Kuipers, 2009).

2. Doelen vaststellen.

Ik bedenk goed wat het huidige ontwikkelingsniveau van de leerling is en waar ik met die ontwikkeling dan naartoe wil (Clijssen, Spaans, Hollenberg, Pameijer & Struiksma, 2013)

Ik stel domeindoelen of algemene attitude- en vaardigheidsdoelen, bijvoorbeeld leren leren, leren denken & leren leven. (Peters, 2010).

Bij het stellen van deze doelen betrek ik het kind, de ouders en de leerkracht. Wellicht betrek ik een bepaalde groep niet bij het stellen van deze doelen.

Ik maak de doelen en de daarbij behorende tussendoelen inzichtelijk.

Materiaal

Ik kies passend verrijkingsmateriaal. Dit materiaal voldoet aan de eisen van goed verrijkingsmateriaal voor begaafden.

Ik stel vast of het materiaal past bij het gekozen doel.

Ik heb zicht op wat dit materiaal van het kind vraagt, zijn de (executieve) vaardigheden die het kind hiervoor nodig heeft, aanwezig?

Ik heb zicht op wat dit materiaal vraagt van mijn voorbereiding. Wat moet ik zelf weten? ☐

3. Begeleiding/structuur/klassenmanagement

Ik kan de concrete begeleidingsbehoeften van de kinderen inschatten.

Ik kies voor de optimale leeromgeving: waar werken ze, met wie, hoe, wat hebben ze daar nodig.
Vorm volgt functie (Van Gerven & Hoogenberg).

Ik heb zicht wat dit vraagt van de organisatie (klassen- & timemanagement).

Ik heb de instructie momenten gepland en ik houd me hieraan. Ik weet hoe ik deze het beste kan geven en wanneer. Ik bespreek daarbij wanneer het beoogde doel is bereikt.

Ik heb afspraken gemaakt met de leerling over vragen stellen en de uitvoering hiervan. Ik ben me bewust van het verschil in vraagstelling wanneer een kind werkt aan open of gesloten opdrachten.

Ik kan een balans vinden tussen maximaal wenselijk en maximaal haalbaar (Weterings & Van Gerven, 2014-2015).

4. Leerrendement/feedback

Ik kan bepalen of de leerling zich ontwikkelt in de richting van het leerdoel.

Ik kan bepalen of het leerdoel bereikt is.

Ik kan, om gestelde doelen op een hoog niveau te bereiken, feed up geven die aanstuurt op het beoogde leerdoel (Hattie 2013, William 2011).

Ik weet welke feedback de leerling wel/niet nodig heeft om verder te komen.

Ik kan verwachtingen uitspreken: wat mag de leerling van jou verwachten?

Ik kan een volgend doel bepalen.

Ik kan na langere tijd een rapportage uitbrengen, gericht op de ontwikkeling..

Literatuurlijst:

Koenderink, T. (2015) *Talentbeleid en klassenmanagement in praktijk*

Koenderink, T. (2012) *De 7 uitdagingen in het onderwijs aan cognitief getalenteerde kinderen*

Bakx, A, Gerven, E. van, Weterings-Helmons, A. (2022) *Hoe dan? Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*

Clijssen, A., Spaans, G., Hollenberg, J., Pameijer, N., & Struiksma, C. (2013) *Ontwikkelingsperspectief in het basisonderwijs*

Drent, S., Gerven, E. van, (2002). *Professioneel omgaan met (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs*

Dawson, P., & Guare, R. (2009) *Slim maar.....: help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken*

Drent, S., & Gerven, E. van (2012) *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen*

Gerven, E. Van, (2014) *Knapzak praktijkgidsen: uitdagend onderwijs*

Hattie, J. (2013) *Leren zichtbaar maken*

Kuipers, J. (2009) *Onderpresteren*. In: *Handboek hoogbegaafdheid*

Pluymakers, M. & Span, P. (1999) *Onderpresteren*. In: J.M.C. Nelissen & P. Span (red.) *Begaafde kinderen op de basisschool*

William, D. (2011) *Embedded formatieve assessment*

Weterings, A., Gerven, E. van (2014-2015) *Kopstudie Begaafd & Speciaal*